

NOVÉ KRAJE ČESKÉ REPUBLIKY V KRITICKÉM MEZINÁRODNÍM SROVNÁNÍ

doc. RNDr. Stanislav ŘEHÁK, CSc.

Maxarykova univerzita v Brně, Přírodovědecká fakulta
Katedra geografie, Kollárova 2, 611 57 Brno, e-mail: vrhake@sci.muni.cz

Kus dobré samosprávy, to je také politický čin. Proto velmi oceňuji zdatný lokální patriotismus a rozumný regionalismus. Jiní lidé zvyknou chodit politický po zemi a ne v oblacích a naučí se měnit přínějí a spravělivějí práci svých volených zástupců i tu takzvanou vysokou státní politiku.

J. Čapek: Hovory s J. S. M.

Souhlasím s tím, že je kraj (jako existující územní kategorie) obecně důležitý pro regionální analýzu a pro reálnou regionální politiku. Nicméně se mi zdá, že v současnosti jsou kraje v naší humánní geografii a v regionálních vědách jakousi novodobou „posvátnou krávou“. Kraje jsou v současné době často medializovány, a to ne vždy ve zcela objektivním duchu. Takový vztah ke krajům pak může zastírat i některá zjevná krajská negativa, ba vyvolávat i některé falešné ideje, které se v této souvislosti již vyskytují.

Prvním mylným názorem (zpravidla v médiích takto se vyskytující) je představa, že „reforma veřejné správy“ rovná se ustavení krajského článku v samosprávě, eventuálně ještě snad v rozšíření o redukci detašovaných regionálních pracovišť resortů a o úplnou likvidaci okresů. Ve skutečnosti jsou nosné pojmy reformy (či modernizace) veřejné správy poněkud jiné: depolitizace veřejné správy, vybudování racionálního personálního systému, hodnocení výkonnosti správních institucí i jednotlivců, pobídkový systém, účinnost řízení, zvyšování kvalifikace, eventuálně ještě omezení nadbytečných agend. Ke skutečné reformě veřejné správy nehodlala Česká republika přistoupit dříve, než se podaří ustavit kraje. Protože však zahájení faktického fungování krajů (zvláště ve sféře kompetencí a souvisejících finančních toků, kde jasná rozhodnutí měla zcela určité předcházet ustavení krajů, viz též Řehák, 1997) přináší nezanedbatelné problémy, je otázkou, zda neměla být dokonce volena opačná časová posloupnost obou těchto nutných procesů. Takto se nyní zřizují krajské orgány, a to vlastně v podobě dosud nereformované. Takže obtíže spojené se zahajováním funkce krajů a vznikem krajských orgánů nepochybně rozptylují i onu pozornost, kterou řádná příprava skutečné modernizace veřejné správy o celostátním měřítku vyžaduje.

Druhým omylem, opět zakořeněným spíše v laických kruzích, je představa, že Evropská unie nám ustavení krajů vnutila a že zároveň rozhodla i o jejich počtu a jejich „tolerované velikosti“. Zmínka o EUROSTATU v souvislosti s jedním o velikosti našich krajů je ještě příliš živá. Pro osvězení paměti zde musím ovšem připomenout, že Evropská unie byla dlouhodobě nespokojená s neexistencí článku schopného koncipovat autentickou regionální politiku České republiky zdola (především v hodnotící zprávě EU z roku 1997), avšak meritorně jsme konfrontováni se dvěma důležitými okolnostmi: Vnitřní územní členění každého (členského) státu (EU) je opravdu vždy jeho vnitřní věcí. Osnovou pro společnou regionální diagnózu a regionální politiku je však společný regionální systém NUTS, do něhož se musí územní členění státu (pokud možno racionálně) promítnout. Česká republika bude podle mého názoru dlouhodobě doplácet právě na to, že její politická elita (jenom ona?) kdysi nepochopila hlubší souvislost obou těchto jen zdánlivě nezávislých jevů (viz též přílohu č. 1). Přinejmenším v okamžiku konstituování krajů. K tomuto tématu se ještě ve svém referátu vrátím. Česká republika nedokázala respektovat (již jako asociovaný stát s podanou přihláškou do EU) hlubší racionalitu systému NUTS. Bohužel, nikoli bezvýznamný odpor ke vstupu do EU se někdy spojuje i s odporem proti nekorektivnímu zavedení nepřilís populárních krajů (v krajských volbách – ty se v roce 2000 nekonalý jen v hlavním městě Praze – byla volební účast jen na úrovni 34 %), zhruba podle slov: „my jsme kraje nechťeli, chtěla je po nás Evropská unie“. Myslím, že role krajů jako „nechtěného dítěte“ bude mizet jen zvolna. (Ostatně Senát již několikrát potvrdil svou nezanedbatelnou úlohu, ve veřejném mínění mu to však zatím také nijak nepomáhá. Na tuto možnost je třeba rozhodně pamatovat!)

Třetí systematicky se vyskytující pověrou je poněkud rezignované konstatování, že kraje snad jsou sice nevhodné, ale už tu alešpoň v nějaké podobě jsou. Tedy proč chtít něco více, proč vůbec žádat něco dokonalého, proč se nespokojit s jejich existující podobou krajů a jejich územním vymezením? Vždy bude někdo nespokojený. Snad by to bylo i pochopitelné, kdyby už z nesouladu mezi kraji a soustavou NUTS (naše kraje jsou, jak bude sděleno dále, spíše na úrovni, která je mezi úrovněmi NUTS 2 a NUTS 3, aniž by byly jednou z nich) nevyplývala nutnost zavedení docela nadbytečného a těžko kontrolovatelného článku, totiž našich nových regionů NUTS 2. Kdyby našich krajů byl totiž ustaven jen o něco menší počet, pak by právě ony mohl být ztotožněny s regiony na úrovni NUTS 2. To ovšem také znamená, že mezi kterýmkoliv krajem a EU by nemusel být umělý prostředník. K této komplikaci se ještě v textu referátu vyjádřím. Jistě, všichni nemusejí být s každým výsledkem spokojeni, jenže nyní jsou těmi „potrefenými“ nejspíše naše vlastní regionální tradice, angažovanost občanů i operativnost nových krajů. Příliš mnoho obětí na jednu „malou nehodu“.

Posledním houževnatým omylem je konstatování (bohužel velmi frekventované i v rozhodujících kruzích politických), že nespornou výhodou malých krajů (právě v porovnání s kraji velkými) je to, že malé kraje znamenají přiblížení veřejné správy občanovi. V tomto smyslu jsme ovšem (pokud tento argument akceptujeme) zřejmě zajatci někdejší (tj. totalitní) praxe, protože v západoevropských státech se správa nepřibližuje občanovi právě takovou procedurou, ale tím, že se více orientuje například na elektronický podpis, na

perfektní funkci a návaznost (v tom i informační) každého jednotlivého pracoviště veřejné správy, na automatické postupování písemnosti (oběh) z úřadu na úřad (či z kanceláře do kanceláře), a to bez vlastního nadbytečného úsilí (a tedy i „běhání“) samotného občana v roli jakéhosi podivného a nesvěprávného prosebníka. Pak ovšem velikost regionu nehraje až tak rozhodující roli, spíše je to otázka kompetentnosti úředníků a stavu úřadů po reformě (tj. po skutečné modernizaci) veřejné správy. Jakmile však v kraji existuje odpor proti jeho „vrchnostenskému ustavení“ (odehrálo se snad ustavení krajů jiným způsobem?), je i pomyslná „vzdálenost“ mezi úřady a občany náhle nesmírně velká. A to i přes malou velikost našich nových krajů.

Když jsem na začátku roku 1997 všem poslaneckým klubům Poslanecké sněmovny poslal svůj věcný návrh ústavního zákona o ustavení krajů, podal jsem jej ve 4 variantách, návrh byl přitom slučitelný se soustavou NUTS Evropské unie (v úrovni NUTS 1 a NUTS 2) a ve dvou ze čtyř variant jsem se zaměřil i na důkladné dotešení zcela konkrétních mikroregionálních diskrepancí, ovšemže jen na potenciálních hranicích budoucích krajů. Které z těchto znaků má ovšem současný krajský systém? Tuto okolnost připomínám zde však proto, že jsem svůj návrh nadepsal mottem: Tva res agitur (jedná se o tvou záležitost). Vždyť inteligentně prováděná územní reforma s účastí zastupitelstev a občanů mohla být důležitým předělem v míře angažovanosti občanů.

Ostatně důležitost mikroregionální sféry pro již ustavené kraje se nyní dodatečně projevuje v poněkud kuriózní podobě: okresní články (ačkoli právě on byl nedotknutelným stavebním kamenem pro akt ústavního definování krajů) je dnes likvidován ve prospěch menších obvodů tzv. obcí III. stupně. Není toto přesně opačný postup, než jaký by logika věci vyžadovala? Neměla právě konsolidace obcí II. a III. stupně (a jejich obvodů) předcházet ustavení krajů? A nebyl by to (při nutné angažovanosti zastupitelstev obcí v těchto konzultacích a rozhodnutích) i vhodný krok namířený proti možnému pocitu odcizení vůči krajskému článku? J. Kalvoda, někdejší místopředseda vlády a politik odpovědný za reformu veřejné správy, kterého jsem na to písemně upozorňoval v roce 1994, si zřejmě myslil, že to nutné není. Zato mně ve svém dopisu pokáral za údajné oživování nebezpečné duality státu (nevím ovšem, v čem jí spatřoval, nejspíše asi v myšlence volných „zemských“ seskupení samosprávných krajů, ovšem bez rozhodovacích orgánů a bez kompetencí).

Zásadní chybou totiž je, že inspiraci pro naše kraje nebyly regiony NUTS Evropské unie. Kdybychom se před ustavením krajů zajímali o běžné velikosti regionů NUTS jednotlivých úrovní (nejde tu jen o hodnoty průměrné), pak bychom snad s překvapením zjistili (jako já v příspěvku publikovaném již před 8 lety – viz řehák 1993; viz také přílohu č. 2), že bychom měli mít nejspíše 2 – 3 regiony NUTS 1. úrovně, 6 – 10 regionů NUTS 2. úrovně a asi 20 – 60 regionů NUTS 3. úrovně. Pak bychom ovšem byli dobře připraveni ne na pouze jednu z úrovní soustavy NUTS, ale rovnou na všechny. Ano, tvrdím, že právě tak měla vypadat řádná příprava územní reformy! A mrzí mne, že to bez ohlasu tvrdím už tolik let. Německo má hierarchické úrovně svého vnitřního členění právě na 1., 2., 3 a 5. úrovní systému NUTS. Kritik může namítnout: Není divu, Německo bylo v 80. letech u zrodu systému NUTS. K tomu dodávám zase já: My jsme zase o svém

vnitřním uspořádání rozhodovali již v době, kdy nám mělo být o hierarchii soustavy NUTS vše podstatné známo! Bohužel nebylo. Ignorantia non est argumentum!

Naše politická elita se vůbec neinspirovala ani na našich vlastních regionálních realitách. Vždyť velké kraje z období 1960 – 1990 byly (po jistých nezbytných úpravách, jako např. doplnění Střední Moravy, vyřešení regionální příslušnosti Dačicka a Moravskotřebovska) docela dobře srovnatelné s úrovní NUTS 2 (v současnosti navíc ještě preferovanou). Někteří kraje (tedy „velké kraje“) sice byly zdanlivě „zrušeny“, ale fakticky šlo o zrušení tzv. KNV, zatímco nejméně políční a soudní sféra fungovaly dále v tomto rámci a náročná územní reorganizace je pro ně aktuální teprve nyní. Každopádně země (NUTS 1 – ve sféře regionálního povědomí) a velké kraje (NUTS 2 – ve sféře institucionální) byly jakousi „spící regionální realitou“ čekající na své oživení v soustavě NUTS (viz Řehák 1993). Ve skutečnosti se však základem pro vznik současných krajů (reálné mezi úrovněmi NUTS 2 a NUTS 3) staly okresy (reálné mezi úrovněmi NUTS 3 a NUTS 4), z čehož vzniklých krajů byly sestaveny regiony NUTS 2 (perfektně odpovídají dané úrovni NUTS), zatímco původní „stavební kámen“ – velké okresy – jsou určeny k likvidaci. Všechny nové regionální úrovně jsou tak bez hlubších tradic – snad jen současné kraje mají své předchůdce v krajích z 50. let (ty však byly složeny z malých okresů, takže průběh jejich hranic neměl tolik znaků „regionální brutality“, jak je tomu v současnosti; viz též přílohy 3a a 3b). Pokud prostě hovoříme o vrchnostenské formě vzniku krajů, pak mám na mysli i jedno již připomenuté selhání: Nové kraje nenaplnily aspirace regionální identity, která je tak potřebná pro rozvoj občanské aktivity. Připomínám zde např. neochotu občanů a zastupitelů jihočeského Pacova být součástí Jihlavského kraje (Kraj Vysočina), připomínám zde krajskou hranici cynicky rozdělený mikroregion Tišnova, připomínám zde neexistenci potenciálních regionů NUTS 1. úrovně s názvy „Morava a Slezsko“ a „Čechy“. Fyzicky se mi dělá nevolno, když si uvědomím, že do Evropské unie bych měl snad vstupovat s následující „regionální vizitkou“: Česko – Jihovýchod. A to za situace, kdy jsem nikdy k podobné hlouposti nedával souhlas v nějakých volbách, ani jsem o něj nikdy nebyl žádán.

Jenže nám se navíc stalo, že při existenci 14 krajů máme nikoli 14, ale hned 19 regionálních grémíí. Tři kraje jsou dostatečně velké, jsou tedy současně i regiony úrovně NUTS 2. Jedenáct dalších krajských reprezentací je sice volených, ale bez kompetencí jednat s bruselským ústředím EU (jakožto NUTS 2). Pět grémíí je v čele složitějších regionů NUTS 2 (regionů koheze). Jejich představitelé sice s EU jednat mohou, avšak tato grémia vznikla na principu delegačním, nebyla přímo volená občany kraje a nemožou být jimi ani přímo demokraticky kontrolována. Ano, celkem devatenáct regionálních grémíí ve státě, jehož společnost si soustavně nařká na břímě nadbytečné byrokracie. Toto už také není jen malé technické selhání (neboť tak složitou regionální strukturu a především takovou ztrátu operativnosti nám Evropská unie nikdy neukládala), to je daň za ignoranci vůči systému NUTS!

Jistým problémem je snad i to, že přímo a tvrdou kritikou našeho nedomyšleného krajského systému nikdy nevyšly z oficiálních míst Evropské unie – EU vždy cti výše uvedenou zásadu, že vnitřní členění je vnitřní věcí každého státu. Zato západoevropská univerzitní sféra je k České republice kvůli novým krajům velmi

kritická a v kulórech leckdy zasechnete i nepřijemné poznámky k některým konkrétním našim krajům (Středočeský kraj, Kraj Vysočina) jakožto k „mucholapkám na evropské peníze“.

Bylo již přímo z ústavního zákona o ustavení krajů jasné, že okresy se dlouho neudrží? Nikoli. Byla vůbec v celém projektu územní reformy předkládána nějaká ucelená (tedy i racionální) koncepce? Kdy a kde byl publikován kalendář jejich postupných kroků? Územní reforma Francie se realizovala (včetně nutné počáteční kamerální přípravy) zhruba 20 let. Byla dána k vyjádření celé společnosti, než byl projekt uveden do života. A to její výsledky nebyly zdaleka tak radikální jako podzimní rozhodnutí Poslanecké sněmovny z roku 1997. Oponentura vůči krajům v České republice proto teprve následuje, místo toho, aby se konala před závažným rozhodnutím.

Je možné, že mou skepsi vůči krajům další regionálně orientovaní badatelé nesdílejí. Já však považuji současné kraje v jejich územní podobě a též okolnosti jejich vzniku (např. onu panickou hrůzu ze zemí u našich předních politiků) za typické symptomy „české cesty“, která si v procesu transformace neláme hlavu s mezinárodními srovnáními a která je navíc zatížena jak jistým demokratickým deficitem, tak i absencí respektu k regionální struktuře osídlení České republiky (především na mikrorregionální úrovni) a k tradičním regionálním aspiracím. Sub specie aeternitatis naše kraje obstat nemožou. Prokáže-li se v budoucnu nefunkčnost našich nových krajů, budeme mít ještě dost sil na kvalitní přípravu „reparátů“ v územním členění svého státu? Ovšem již vynaložené peníze a ztracenou důvěru nikdo nevrátí.

LITERATURA:

- [1] BLAŽEK, J. (1996): Meziregionální rozdíly v České republice v transformačním období. Geografie – Sborník ČGS, 101, č. 4, ČGS, Praha, s. 265 – 277.
- [2] HAMPL, M., JEŽEK, J., KÁRA, J. (1992): Regional differentiation and administrative division of the Czech Republic. In: Analysis and synthesis of geographic systems. Geografický ústav ČSAV, Brno, s. 11 – 21.
- [3] MALÍK, Z. (1998): Poznatky o územněsprávním členění státních teritorií s doporučením pro Českou republiku, Konvoj, Brno, 40 s.
- [4] OUTRATA, E. (1999): Systém NUTS v Evropské unii a v České republice. Veřejná správa '99, č. 31, Ministerstvo vnitra ČR, Praha, s. 8.
- [5] REY, V. (1998): Les territoires centre – européens, défis d'Europe. In: Les territoires centre – européens, dilemmes et défis, l'Europe médiane en question (V. Rey, ed.), La Découverte, Paris, s. 13 – 33.
- [6] RUPPERT, H. (1993): Regionale Identität. Geographie heute, 14, č. 116, s. 4 – 9.
- [7] ŘEHÁK, S. (1993): Může mit Morava „evropskou“ budoucnost? Sborník ČGS, 98, č. 3, Academia, Praha, s. 192 – 194.

- [8] ŘEHÁK, S. (1996): Válka map (reforma veřejné správy). Státní správa a samospráva '96, č. 33, Ministerstvo vnitra ČR, Praha, s. 26.
- [9] ŘEHÁK, S. (1997): Rychle, ale i odpovědně (zřízení VÚSC). Státní správa a samospráva '97, č. 19, Ministerstvo vnitra ČR, Praha, s. 28 - 29.
- [10] ŘEHÁK, S. (1998a): Kolik má být krajů. Ekonom, č. 33, Praha, s. 24.
- [11] ŘEHÁK, S. (1998b): O regionalismu. Mosty 6. 10. 1998, Bratislava, s. 15.
- [12] ŘEHÁK, S. (1999a): Pokřivené územní členění - dílo pokřivených elit? Bariéry, 3, č. 8, Sdružení přátel konta Bariéry, Brno, s. 25.
- [13] ŘEHÁK, S. (1999b): Reforma veřejné správy. Ekonom, č. 34, Praha, s. 65.
- [14] ŘEHÁK, S. (2000a): Do jaké Evropy přicházíme se svými kraji? Geografie - Sborník ČGS, 105, č. 3, Academia, Praha, s. 288 - 294.
- [15] ŘEHÁK, S. (2000b): Kam vede česká cesta. Bariéry, 4, č. 1, Sdružení přátel konta Bariéry, Brno, s. 9 - 10.
- [16] STOLJAROV, M. (1997): Regionalizm v Jevrope i v Rossijskoj Federacii. Meždunarodnaja žizn', č. 9, Moskva, s. 99 - 104.
- [17] ŠABATA, J. (1999): Smrt Moravy? Literární noviny, č. 26, Praha, s. 2 - 3.
- [18] ŽAMBOCH, M. (2001): Představy o krajích a krajské samosprávě v České republice, provrnání období 1993 - 1997 a 1998 - 2000 podle denního tisku a odborných časopisů. Diplomová práce katedry geografie Přírodovědecké fakulty MU v Brně, 73 s. a příl.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1.: První strana 5stránkového rozboru adresovaného autorem referátu všem poslancům Poslanecké sněmovny a poté i hnutí Impuls '99 (v roce 1999)

Příloha 2.: Schematické porovnání územních jednotek České republiky s regiony soustavy NUTS

- a) nynější konstrukce krajů - s retrospektivou
- b) evropsky motivovaná konstrukce krajů - s retrospektivou

První strana 5stránkového rozboru adresovaného autorem referátu všem poslancům Poslanecké sněmovny a poté i hnutí Impuls '99 (v roce 1999)

Kolize mezi soustavou evropských regionů NUTS a novými kraji v České republice

a doporučení vyplývající pro Českou republiku z budoucího členství v Evropské unii a z přijetí systému NUTS

a) ANALÝZA REGIONÁLNÍ STRUKTURY EVROPSKÉ UNIE (NUTS)

Tabulka č. 1

Velikostní struktura regionů NUTS I v Evropské unii (podle počtů obyv.)

Stát	Počet regionů celkem	z toho (v tis. obyvatel)						10 000 a více
		do 499	500 - 999	1 000 - 1 499	1 500 - 1 999	2 000 - 4 999	5 000 - 9 999	
Belgie	3	0	1	0	0	1	1	0
Británie	11	0	0	0	1	5	4	1
Dánsko	1	0	0	0	0	0	1	0
Finsko	2	1	0	0	0	0	1	0
Francie	8	0	0	0	0	1	5	2
Itálie	11	0	0	0	2	2	7	0
Isko (rep.)	1	0	0	0	0	1	0	0
Lucembursko	1	1	0	0	0	0	0	0
Německo	16	0	1	1	2	7	2	3
Nizozemsko	4	0	0	0	1	2	1	0
Portugalsko	3	2	0	0	0	0	1	0
Rakousko	3	0	0	0	1	2	0	0
Řecko	4	0	1	0	0	3	0	0
Španělsko	7	0	0	0	1	3	2	1
Svédsko	1	0	0	0	0	0	1	0
EU celkem	76	4	3	1	8	27	26	7

Pařty obyv. jsou z roku 1992. Některá zahrnutá francouzské územní regiony. Pramen: EUROSTAT.

Při respektování těchto hodnot by Česká republika měla mít:

- podle aritmetického průměru
 - podle mediánu
 - podle reprezentativní třetiny případů
- 2 regiony NUTS I
2 regiony NUTS I
2 - 3 regiony NUTS I

Podle situace v jednotlivých státech Evropské unie by Česká republika mohla mít:

- podle situace ve Francii a ve Švédsku
 - podle situace v Británii, Německu, Itálii a Španělsku
 - podle situace v Belgii, Nizozemsku a Portugalsku
 - podle situace ve Finsku, Rakousku a Řecku
- 1 region NUTS I
2 regiony NUTS I
3 regiony NUTS I
4 regiony NUTS I

Situace v Dánsku, Irsku a Lucembursku není s ČR srovnatelná (každý z těchto států je jediným regionem NUTS I), Švédsko (8,7 mil. obyv.) je největším státem, jehož území je ještě jediným regionem NUTS I.

Situaci ve Finsku, Portugalsku a Řecku přitom ovlivňují ostrovní regionální jednotky s malými počty obyvatel.

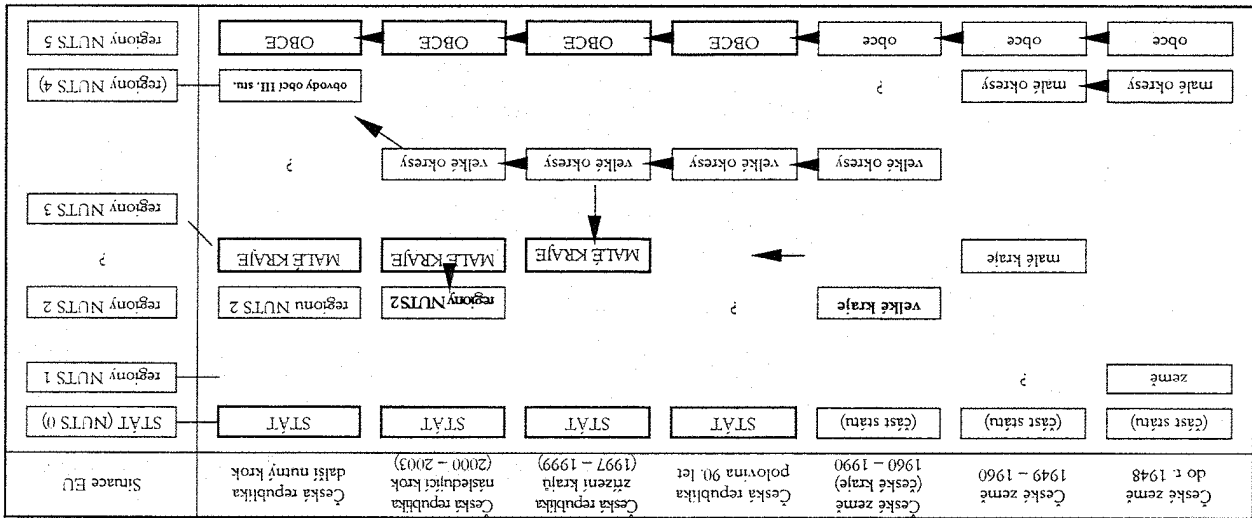
Členské státy disponovaly stabilizovaným územním členěním již před vstupem do EU, zatímco Česká republika koncipuje své územní členění jako asociovaný stát, který může přihlédnout k dosavadní praxi EU.

Oficiální návrh, celá ČR jako jediný region NUTS I, vybočuje z běžných zvyklostí EU a překonává i dosavadní švédskou výjimku.

Rámcové doporučení pro Českou republiku: **2 regiony NUTS I.**

Česká republika disponuje přirozeným členěním na 2 velké regiony: Čechy a Moravu se Slezskem. Tyto regiony možno dále členit na regiony menší (NUTS II, kraje), jsou tedy k tomuto účelu použitelné. Takové řešení by znamenalo koncipování regionů NUTS I v EU obvyklých. Nebezpečí duality státu je jen chimérické, ostatně samosprávné pravomoci by měly mít v ideálním případě v ČR regiony na úrovni NUTS II, tedy kraje.

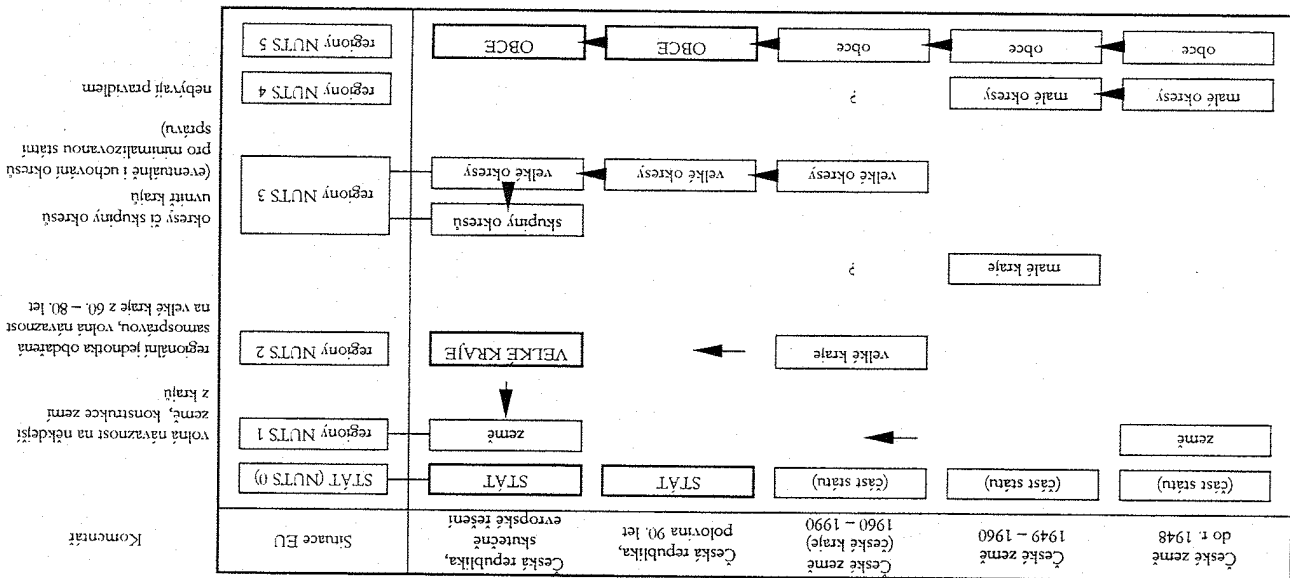
Věcné doporučení pro Českou republiku: jednak Čechy, jednak Morava a Slezsko (v tab. č. 2 jakožto ČR alternativy).

a) Schematické porovnání územních jednotek České republiky s regiony soustavy NUTS
a) mnejší konstrukce kraje – s retrospektivou

Velkými písmeny (a v tučném rámečku) jsou započaty jednotky s demokratickou samosprávou po r. 1989 (od ČSFR je abstrahováno). Těmi písmeny jsou započaty jednotky pro daný okamžik nové vytvořené, bez předchůdců, kontinuity a bez regionální identity. Ve schématu je příliš mnoho článků bez tradice. Okres (velký okres) byl elementem pro další reg. struktury, poté je likvidován. Regiony NUTS 2 nenaazují na velké kraje. Ve schématu není zajištěna dobrá vazba na systém NUTS.

Schematické porovnání územních jednotek České republiky s regiony soustavy NUTS
 b) evropský motivovaná konstrukce kraje – s retrospektivou

Velkými písmeny (a v tučném rámečku) jsou zapesány jednotky s demokratickou samosprávou po r. 1989 (od CSFR je abstrahováno).
 Tučnými písmeny jsou zapesány jednotky pro daný okamžik nové vytvořené, bez logických předchůdců, kontinuity a bez regionální identity.
 Vazba na systém NUTS je zajištěna ve všech důležitých úrovních, nadto i s jistou regionální tradicí.